

Zgodba o dvanajstih bratih. (Albanska pripovedka.) R. S.

V septembrski številki ste v članku „Jugoslavija in njene sosede“ čitali o Albaniji in Albancih. Tu vam prinašamo zdaj zgled albanskega narodnega pripovedništva.

Zivel je siromašen mož, ki je imel dvanajst sinov. Ker jih ni mogel doma preživljati, so sinovi nekega dne sklenili iti v tujino iskat srečo. Po dolgem oklevanju se je oče vdal. Ob slovesu je nagovoril sinove tako-le: »Potujte srečno in oprezno! Ko prispete do nekega lepega travnika, se mu hitro izognite, kajti tam prebiva dvanajst zlih duhov, ki bi vas umorili. Spotoma boste zagledali krasen vrt. Tudi vanj ne stopite, ker tam živi kača, ki ima dvanajst glav! Končno boste prišli do nekega velikega gradu. Nikar ne pojdite vanj, kajti tam gospodari strašen zmaj!« Po očetovem blagoslovu so sinovi zajezdili konje. Orožja niso vzeli s seboj. Samo najmlajši, Kierós, je skrivoma vzel stari čudežni meč svojega očeta.

Po dolgi, utrudljivi poti so prispeli bratje do krasnega vrta. Sredi njega je bil vodnjak in poleg miza polna jestvin in pijače. Najstarejši brat je spregovoril: »Truden sem in lačen; sedel bom k mizi, pa naj so v bližini zli duhovi«. Zaman ga je Kieros spominjal očetovega svarila. Tudi ostali bratje so sedli, jedli in pili, dokler se niso vinjeni zgrudili na tla. Le najmlajši je sedel malo vstran na kamen.

Čim so bratje trdno zaspali, se je pokazala iz vodnjaka glava čarovnice. Kieros se je takoj skrיל za veliko skalo. Sunkoma je zavihel meč, da je z enim mahom padla glava čarovnice, čije truplo je z velikim truščem zgrmelo v vodo. Bila je to mati dvanajsternih duhov, katerim je bila malo prej pripravila jed pred vodnjakom.

Toda v tem hipu se že pojavijo iz vodnjaka glave duhov, druga za drugo. Kieros jih je pogumno sekal. Padla je že enajsta, ko je strahoma opazil, da se je meč docela skrhal. Zadnjega duha se je z naporom vseh sil obranil, da ga je prebodel z mečem.

Zatem se je spustil v vodnjak, kjer je v ogromni votlini opazil dvanajst deklic, ki so ga prestrašene rotile k begu. Toda Kieros jih je hitro pomiril, ko jim je povedal, kaj je bil pravkar storil. Z najmlajšo deklico je celo izmenjal zaročni prstan. Isto je storil s prstani svojih bratov in ostalih enajstih mladenk, zagotavljajoč jih, da se kmalu povrne. Ko je splezal iz vodnjaka, je zbudil brate, ne da bi komu črnil besedo.

Odjezdili so dalje. Nekega vročega popoldneva so prispeli do lepega prostranega vrta. Bil je tako ljubeč, da se bratje niso mogli odreči vsaj kratkemu počitku. Zaman jih je Kieros zaklinjal, naj si vendar vzamejo k srcu očetove besede. Bratje so ga zmerjali in zasmehovali, češ da je bojazljivec, rekoč: »Jedli in spali smo na travniku, pa nam niso zli duhovi ničesar storili. Čemu bi se tresli pred

kačo?» Žalostnega srca se je najmlajši brat uklonil njihovi volji. Sledil jim je pod senco košatega drevja, kjer so bratje polegli in kmalu zaspali. Le Kieros se je pazljivo oziral okrog.

Kar opazi sredi vrta ogromen hrast, ki je imel veliko votlino. V glavi se mu posveti misel, da utegne prav tu prebivati kača. Postal je in čakal. Ni poteklo dolgo, ko se prikaže ob strašnem lomljenju in ropotu prva glava kače. Kieros se ni obotavljal. Neustrašeno je posekal drugo za drugo vseh dvanajst glav, iztrgal jim je jezike in si jih na vrvcu navezal pod srajco okrog vratu. Nato je prebudil brate in se z njimi molče odpravil dalje.

Nekega večera so dospeli pred lep, a zapuščen grad. Ker je pričelo rosiť, so se bratje odločili tu prenočiti. Ubogi Kieros je moral radi svariti znova čuti marsikatero žaljivko. Ko so vstopili v graščino, so bratje takoj sedli za bogato obloženo mizo. Kieros je skušal medtem vse dohode v grad čim trdneje zapahneti, da ne bi mogel zmaj takoj v notranjščino.

Proti polnoči se je bližalo strašno grmenje, da se je stresala vsa graščina. Bratje so prestrašeni planili pokonci, bili so si takoj svesti, da prihaja zmaj in se jim bliža zadnja ura. Kar se začuje zunaj mogočen glas. Ko je zmaj zapazil zapahnjena vrata, je obe-

tal onemu, ki mu odpre, pokloniti življenje. Hipoma se je enajst bratov zagnalo k izhodu, vsakdo je skušal prvi odpreti, da s tem sebe reši. Toda Kieros jim je odločno zastavil pot in zaklical zmaju: »Jaz sem tu z enajstimi brati. Če jih pustiš oditi, ti bom služil, dokler te je volja.« Zmaj je privolil. Bratje so celo smeli prenočiti v gradu.

Ko je naslednje jutro spremljal najmlajši brate k izhodu, jim je pokazal jezike dvanajstero glave kače, ki jo je bil usmrtil na vrtu. Izročil jim je prstane deklic, ki jih je našel v vodnjaku na travniku, z naročilom, da odvedejo mladenke s seboj domov in z njimi vse zaklade, ki bi jih našli v vodnjaku. Če mu kdaj uspe rešitev, pride za njimi, da se doma poroči z najmlajšo. Bratje so veselo odrinili. Kieros pa je ostal sam, zvest svoji besedi, pri zmaju, da mu služi.

Zmaj je kmalu zvedel za njegova junaštva. Zato se ga je začel bati, mislil je celo na to, da bi se ga iznebil.

Da ga pogubi, mu nekoč ukaže odriniti na oddaljeno težko pristopno graščino, kjer je imel drugi zmaj ujeto kraljevo hčer. To naj

mu Kieros ukrade in pripelje. Mladenič je bil silno potrta, kajti ni vedel, kako naj naročilo izpolni. Otožen je krenil v hlev, da si izbere konja. Ko je pristopil k belcu in položil nanj svojo trudno glavo, ga je ta, videč njegovo žalost, povprašal tiho po vzroku. Kieros je konju vse izpovedal. Belec ga je poprosil, naj si izbere njega, svetujoč mu, naj vzame s seboj glavnika, zrcalo in škarje.

Mladenič je polagoma odjezdil. Ko se je graščini primerno odmaknil, je belec spregovoril: »Zaveži si oči in drži se krepko na sedlu!« Kot puščica je šinil konj preko gora in dolin mimo nešteti prepadov cilju nasproti. Nato se je sunkoma ustavil. Kieros si je pomel oči; pred seboj je zagledal temen grad. V njem je prebival zmaj, ki je spal v veliki dvorani. Svoje strašne kremplje je imel zasajene v obleko kraljeve hčere, ki je sedela poleg.

Kieros se je tihoma bližal. Od daleč je zamigotal z zrcalom, hoteč opozoriti princeso, da prihaja rešitelj. Vsa srečna mu je z roko pokazala, naj ji prinese škarje in kos s travo obrasle zemeljske grude.

Princesa si je odrezala lase, neslišno se je izmotala iz objema zmajevih krempljev, med katere je položila kepo zemlje. Nato je brzo odhitela s Kierosom. Oba sta se zavihtela na belca in naglo odjezdila izpred graščine.

Toda zmaj je le prekmalu opazil prevaro. Srdito je odhitel po konjskih sledih in že je zagledal pred seboj begunca na dirjajočem konju. Belec, videč opasnost, je Kierosu zaklical: »Vrzi takoj nazaj glavnika!« Komaj se je to zgodilo, je že zadaj namah zrastel ogromen gozd, skozi katerega si je moral zmaj utirati pot z velikim naporom. Toda tudi ta ovira ga ni dolgo zadrževala. Kmalu je bil konju znova za petami. Belec, že zelo upehan, je tedaj v drugič zavpil: »Vrzi nazaj zrcalo!« Iz zrcala je nastalo veliko jezero, ki ga zmaj ni mogel prečkati.

Tako se je Kieros srečno vrnil v grad, kjer je zmaju izročil zahtevano princeso. Poslej se je zmaj Kierosa še bolj bal in končno je celo na tihem želel, da odide. Tudi mladenič se je službe naveličal. Zato poprosi zmaja, da ga odpusti, v kar ta takoj privoli. Toda princesa, ki je to čula, je plakala tako dolgo, dokler ji Kieros ni obljubil, da jo vzame s seboj. O tem pa ni hotel zmaj ničesar čuti. Kieros je zdaj odlagal svoj odhod. Ostal je dalje v graščini, dokler ni nekega dne zmaj zbolel in po hudem trpljenju poginil.

Želja princese se je uresničila. Kieros je odjezdil z njo v daljno deželo k njenemu očetu, ki je priredil bučno slavlje. Toda zaman so ga silili, da bi ostal na dvoru, zaman mu je kralj ponujal roko svoje hčere. Kieros se je branil, kajti proč ga je gnalo domotožje in tudi ni pozabil svoje zaročenke.

Po težkem slovesu je krenil proti domu. Da ga ne bi nihče spoznal, je vstopil preoblečen v očetovo hišo. Toda kako razočaranje!

Poleg očeta je videl v hiši enajst bratov, ki so živeli s svojimi ženami, njihova najmlajša sestra, njegova zaročenka, pa je stregla vsem kot dekla. Kieros je od bolesti zavpil in se dal spoznati domačim. Presrečen oče je sina objel in poljubil. Toda bratje ga niso hoteli spoznati, ker mu niso hoteli odstopiti deleža od zaklada iz vodnjaka. Zdaj se je osokolil tudi ponižni Kieros. Dvignil je meč in ko so hoteli planiti bratje po njem, je posekal vse do zadnjega. Njihovih žena pa se ni dotaknil. Izpolnil jim je željo, da gredo k staršem domov, na pot je še vsaki dal njihov delež od zaklada. Z najmlajšo sestro pa se je poročil in je preživel z njo mnogo srečnih let.

Jesenski izprehod mladega prirodoslovca.

Prof. Davorin Volavšek.

Živimo v dobi vseh mogočih in nemogočih sportov. Nisem načelen nasprotnik sportnega udejstvovanja, akoravno sem prepričan, da ima sport poleg visokih koristi tudi mnogo kvarnih posledic. Ne strinjam se sicer z mnenjem mnogoštevilnih vzgojiteljev, ki vidijo v sportu edini in glavni vzrok vseh učnih neuspehov, pač pa se upam trditi, da je sport tisti činitelj, ki odvraca našo mladino od narave.

Najlepši in najplemenitejši med vsemi sporti je gotovo turizem, ker je pač v najtesnejši zvezi z naravo, a vendar je tudi njemu narava mnogokrat uboga pastorka.

Večina naših mlajših turistov spada v vrsto »kilometrežrcev«. Glavno jim je, da prehodijo na dan toliko in toliko kilometrov in obiščejo že vnaprej določeno število planinskih koč. Če jih sprašuješ o rastlinstvu in živalstvu na planinah, ti vedo povedati le, kje se dobi dovolj rododendrona (ravša), kje cveto najlepše očnice in — konec. Od živali poznajo navadno le divje koze ali gamze, pa še te le oddaleč.

O kameninah, po katerih cele dneve brusijo svoje težke okovanke, vedo le, da so tu in tam zelo ostre, drugod pa krhke in rušljive.

Večina naših izletnikov in turistov hodi torej v »prosto naravo,« da ne vidi narave. Častne izjeme naj se ne spotikajo nad temi vrsticami!

V naslednjih črticah povesti te hočem, mladi prijatelj, v bližnjo in daljno ljubljansko okolico, vzbuditi ti veselje do narave in učiti te spoznavati predvsem nižje živalstvo in rastlinstvo.

Pokazal ti bom kraje, kjer dobiš razne žuželke in bolj redke cvetlice, in ti razložil, kako moraš postopati pri nabiranju, kako pripraviti in urediti, kar si nabral.

Pri nabiranju ne smeš pozabiti, da ni glavni namen zbiranja nabasati polne škatle žuželk brez vsakega reda. Naravnost nesramen je pa tisti nabiralec, ki nabira zgolj zaradi tega, da pokaže učitelju polne škatle in da si s svojo zbirko pribori mogoče boljši red, a potem pusti svojo zbirko v kakem podstrešnem kotu žalostno poginiti.

Glavni namen vsakega zbiratelja naj bo, da tudi pozna nabrane žuželke in rastline in da ve, kje in kako žive. On mora nadalje znati ločiti škodljive žuželke od koristnih, oziroma koristne rastline od škodljivih ali celo strupenih.

Predvsem pa ne pozabi, mladi nabiralec, da so živali in rastline živa bitja in da čutijo živali bolečine, kakor ti. Pa tudi cvetlica, odtrgana ali odre-